

Цѣла Пруссия се облѣкла въ джл бокъ трауръ и оплакала най великия си кралъ съ горѣщи, искрѣнни сълзи.

§ 107.

Х а р а к т е р и с т и к а.

Фридрихъ II умрѣлъ на 74-годишна и почти 7 мѣсеца възраст, въ 47-та година отъ царуването си. Като наслѣдилъ слѣдъ баща си, въ 1740 година, Пруссия, както се каза по горѣ, съ 3.000.000 жители на едно пространство отъ 2190 квадратни мили, съ 8.700.000 талера въ държавната хазна и съ 76.000 души войски — той слѣдъ 46½ години я оставилъ на приемника си съ 6.000.000 жители на едно пространство отъ 3.515 квадратни мили, съ по вече отъ 70.000.000 талера въ държавната хазна, съ 200.000 души отлична, бойна войска, съ могъща тяжесть всрѣдъ всичкитѣ господарства въ Европа, най послѣ, оставилъ една държава, която по своето народонаселение, промишлена дѣятелность, образование и благосъстояние била високо прѣвзнесена. Богатия съ подвижи животъ на Фридриха изпълнилъ неговитѣ поданници - съвременници съ такова джлбоко уважение къмъ памята му, че именуването му *Великъ* тѣмъ се виждало не достатъчно — и тѣ го нарѣкли единственъ (*Friedrich der Zweite und der Einzige*). Наученъ отъ горчивия опитъ още прѣди въсцаряването си, подкрѣпенъ отъ примѣра на баща си и съ рѣдъкъ, необикновенъ разумъ, който особенно се развилъ въ тишината на Рейнсбергското уединение, Фридрихъ съ могъща рѣка се заелъ за управлението на държавата и расклатилъ цѣлата политическа система на Европа, когато вдигналъ орѣжие за спасение на правата си — като членъ на германската империя — и на кралския си домъ, противъ претенцитѣ и уг-

нетението на императорската власть, и когато замислилъ и образувалъ съюза на германскитѣ господари — образцовъ плодъ на неговата политика. Една отъ най голѣмитѣ му заслуги къмъ страната била тѣзи, че той даже въ най тѣжкитѣ обстоятелства не правилъ държавни дългове, а напротивъ, макаръ значителна частъ отъ държавнитѣ доходи по разни пжтища отново да прѣсналъ между поданницитѣ си, обаче образувалъ такава държавна хазна, по значителна отъ която не притѣжавалъ до тогава нито единъ отъ господаритѣ въ Европа. Къмъ погрѣшкитѣ му причисляватъ това, че той не оказвалъ достатъчно уважение къмъ черковно-религиознитѣ учрѣждения, което съвременницитѣ му намирали за неуважение къмъ самата религия. Но на това възражаватъ, че душата и сърдцето му, както свидѣтелствуватъ живота и съчиненията му, винаги били отворени за най високитѣ помисли на религията, че ако въ неговото царуване значението на духовенството се намалило и мнозина станали свободомислящи, то това било по малко зло на времето, отколкото опититѣ на еретическитѣ учения при приемника му, а това, което наричали свободомислие у самия Фридрихъ, не било нищо друго, освѣнъ испрѣварание, въ духовенъ смисълъ, ограничениѣ понятия на времето. При неговото пълно незапознанство съ духовното умствено образование въ Германия, той малко го уважавалъ и нищо не направилъ лично за усъвършенствуването му. Между това трѣбва да забѣлжимъ, че нѣм-